

RUGSTREEPPAD

Epidalea calamita

(foto Jelger Herder / Buiten-beeld)

S92

Beschermingsstatus

Rode lijstcategoriën

Beschermingsstatus

Habitatrichtlijnsoort

Vogelrichtlijnsoort

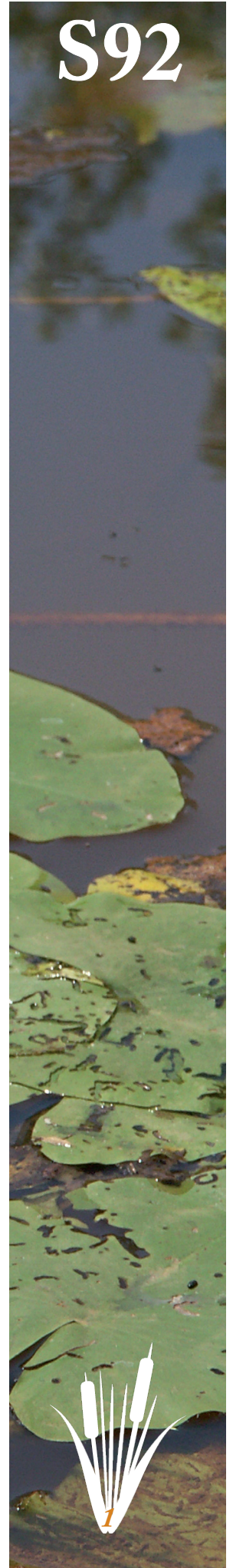
Belangrijke leefgebieden

Korte soortbeschrijving

Soortkenmerken

De Rugstreeppad is een middelgrote (tot 7,5 cm), gedrongen pad met een droge, wrattige huid. De pad bezit een brede, korte kop met een ronde snuit. In tegenstelling tot de Gewone pad die een oranje iris heeft, is de iris van de Rugstreeppad citroengeel tot geelgroen met een horizontale, ellipsvormige pupil. De rug is grijs, bruin, gelig of groenig gekleurd en heeft grote verspreid staande – meestal roodbruine – wratten op de rug. Midden over de rug loopt een kenmerkende smalle gele lengtestreep, waaraan ze haar naam dankt. De buik is grijs tot vuilwit en meestal voorzien van donkere vlekjes. De mannetjes zijn iets kleiner dan de vrouwtjes en bezitten dikkere voorpoten. In de paartijd ontwikkelen ze paringskussens op de eerste drie vingers en krijgen ze een blauwige tot paarse keel (kwaakblaas). Buiten het paarseizoen is de keelhuid van mannetjes donker gekleurd; bij de vrouwtjes blijft ze crèmekleurig.

Ecologie

Rugstreepadden zijn vooral in de schemer en 's nachts actief; jonge dieren soms ook overdag. De voortplantingstijd loopt meestal van april tot in juni. Voor de voortplanting worden meestal ondiepe (snel opwarmende) wateren van tijdelijke aard gebruikt die vegetatiearm en zonbeschenen zijn. De soort heeft slechts een geringe binding met het voortplantingswater. De eieren worden gelegd in lange snoeren. Afhankelijk van de watertemperatuur komen de larven na 2-12 dagen uit. Ze zijn dan 6-8 mm lang en ontwikkelen zich zeer snel. Uiteindelijk worden ze tot 3 cm lang. De larven voeden zich aanvankelijk vooral met plantaardig materiaal zoals algen en schakelen geleidelijk over op dierlijk voedsel zoals insecten en wormen. Vaak metamorfoserende ze al na één tot twee maanden. De pas gemetamorfoseerde padjes zijn in het begin dagactief. Vlak voor het einde van de metamorfose wordt de rugstreep zichtbaar. Ze zijn meestal na twee jaar volwassen.

Rugstreepadden kunnen goed tegen een verhoogd zoutgehalte in het water en hoge watertemperaturen. Bij verstoring rent de pad meestal weg (net als een muis), maar ze kan ook kleine sprongen maken. Ze kan ook goed klimmen en graven. Overdag verstopt ze zich onder de grond, vaak onder stenen en planken of graaft ze zich in in de grond.

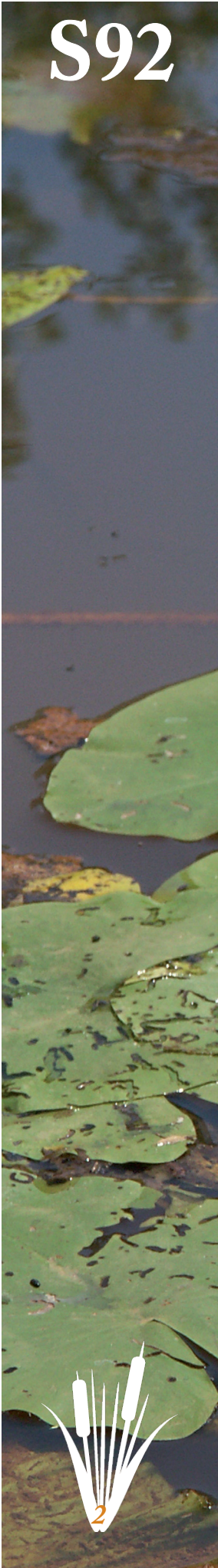
Biotoopvereisten

De Rugstreepad komt van nature voor in sterk dynamische milieus met snel opwarmende, losse bodem. Open, zandige gebieden zoals duinen, dynamische rivieroever, stuifzanden en heidevelden vormen een ideaal biotoop. Met het verdwijnen van deze natuurlijk veranderende milieus, zijn Rugstreepadden zich ook steeds vaker beginnen vestigen op geaccidenteerde terreinen met een sterke menselijke invloed als industrieterreinen in wording, militaire oefenterreinen en (zand)groeves.

Populatie-uitwisseling en natuurverbindingen

Over het algemeen worden Rugstreepadden in populaties van zo'n 10 à 50 mannetjes aangetroffen. Grotere populaties komen ook voor maar zijn veeleer uitzonderlijk. Meestal is er een relatie tussen de hoeveelheid voortplantingswater en het aantal Rugstreepadden. In de regel is een oppervlakte van 1,5 ha voortplantingshabitat verdeeld over meerdere wateren en aanvullend 5,5 ha landhabitat nodig voor de opbouw van een grote, duurzame populatie. De Rugstreepad beschikt als soort van pionierssituaties over een goed dispersievermogen. Ze koloniseert gemakkelijk nieuw ontstane habitats als ze er in slaagt deze te bereiken vanuit andere leefgebieden. Vanuit bekende voortplantingswateren kan ze tot op meerdere kilometers afstand nieuwe voortplantingswateren koloniseren. Plekken tot meer dan drie kilometer van elkaar verwijderd kunnen tot eenzelfde populatienetwerk behoren.

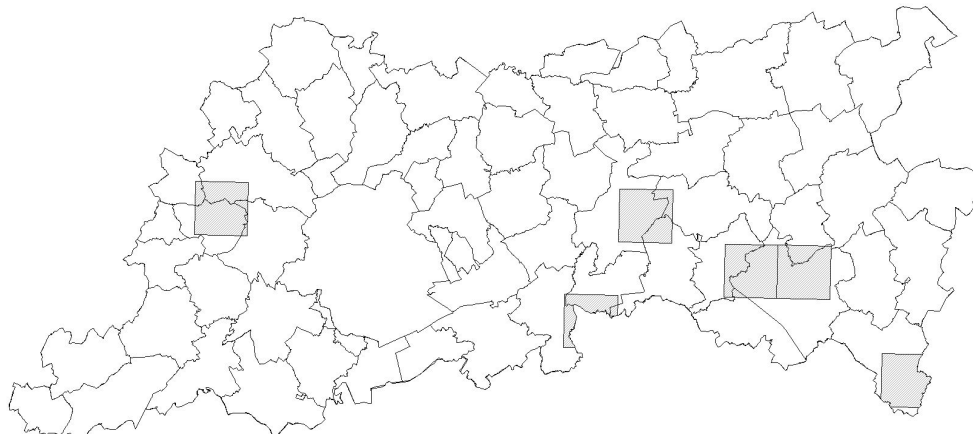
De trek is meer verspreid en niet zo massaal als die van de Gewone pad. De Rugstreepad begeeft zich soms kilometers ver van water, maar de afstand tussen voortplantingsplaats en zomerhabitat beperkt zich doorgaans tot een kilometer. Ze overwintert aan land en graaft zich daarvoor in de bodem in.

Voorkomen in de provincie Vlaams-Brabant

Regionale verspreiding

In Vlaanderen komt de Rugstreeppad in alle provincies voor, maar vaak blijft de verspreiding beperkt tot enkele plaatsen. Het voorkomen valt samen met de voorkeur voor losse, zandige bodems. In de provincie Vlaams-Brabant is de verspreiding van de soort beperkt tot onder meer zandwinningsputten en kleigroeven evenals in gefragmenteerde heidegebieden en - eigenaardig genoeg - in een grootschalig akkerlandschap.

Inventarisatieonderzoeken

geen

Knel- en aandachtspunten

- De Rugstreeppad stelt geen bijzonder hoge eisen aan zijn leefgebied, maar heeft het desondanks moeilijk om zich te handhaven. De belangrijkste redenen zijn een intensief landgebruik en een versnippering van het leefgebied. Om deze redenen ontbreken ook geschikte verbindingen tussen leefgebieden en zijn geschikte leefgebieden slechts beperkt aanwezig of te klein van omvang. Hierbij wordt gedacht aan de teloorgang van natuurlijke voortplantingsmilieus (vb. door verharding van rivieroeveren) en het verdwijnen van de dynamiek van antropogene milieus (vb. uit gebruik geraken van groeves, verdwijnen van bouwputten door voltooiing bouwproces, ...).
- Verdroging en vervuiling maken veel voortplantingswateren ongeschikt.

Overzicht maatregelen

H3.4. Kap struweel

S92.1. Behoud van geschikte leefgebieden in een dynamische milieu

S92.2. Inrichting van oevers van kleine waterlopen

S92.3. Aanleg van (tijdelijke) ondiepe poelen

S92.4. Inrichting van landhabitat

S92.5. Opheffen van barrières

Landschaps- en habitatgerichte maatregelen

H3.4. Kap struweel.

Voor de Rugstreeppad is een open habitat in de pioniersfeer van groot belang. Zandige, open gebieden moeten daarom open worden gehouden door het kappen van struiken en boomopslag.

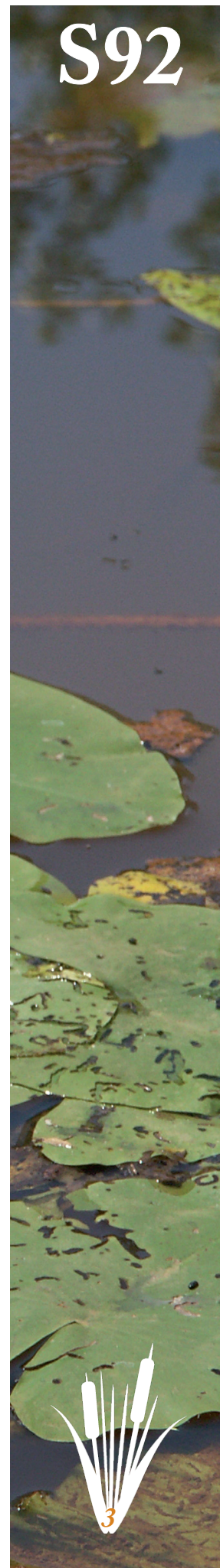

Foto: Voorbeeld van tijdelijke, ondiepe plassen en draszones op antropogene, zandige bodems die (kunnen) dienen als voortplantingswater voor de Rugstreppad. (foto: Natuurpunt Wal: www.natuurpuntwal.be)

Soortgerichte maatregelen

S92.1. Behoud van geschikte leefgebieden in een dynamische milieu.

Optimale leefgebieden voor Rugstreppad worden gekenmerkt door een hoge dynamiek en de aanwezigheid van een kale of nauwelijks begroeide bodem. Overbegrazing van delen van het leefgebied kan daardoor gunstig zijn. Een regelmatige versterking van de bodem kan eenzelfde effect hebben op voorwaarde dat daardoor het leefgebied niet wordt vernield. De soort profiteert dus van een dynamisch landgebruik.

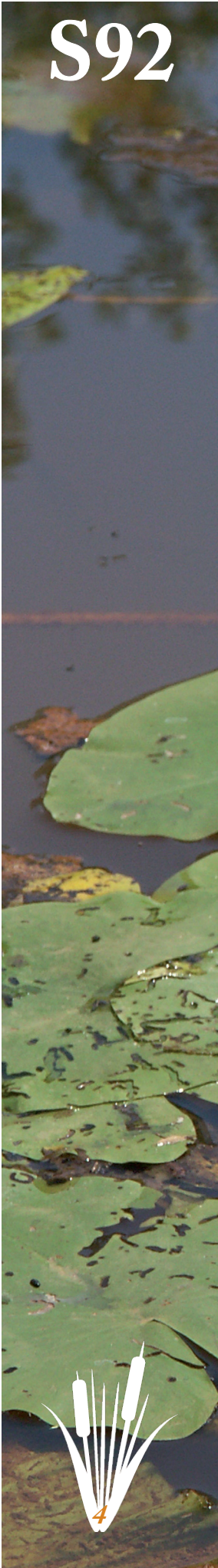
Een geschikte inrichting moet rekening houden met de aanleg en het behoud van een open en enigszins schrale vegetatiestructuur waarin ook open en losse bodems en grondhopen voorkomen. Een landschapsherstel ten voordele van de Rugstreppad veronderstelt het verwijderen van opgaande begroeiingen, het afschrapen van bodems en het beperken dan wel verwijderen van dichte water- en oevervegetaties. Verder kunnen stobben, takkenhopen en steenhopen, maar ook graspollen en kleine, dichte en lage struikgroepjes (o.a. van heide) dienen als verstopplaatsen.

S92.2. Inrichting van oevers van kleine waterlopen.

De Rugstreppad kan ook in landbouwgebieden voorkomen, zoals in een landschap met een uitgebreid, ondiep slotensysteem. Omdat landbouwgebied een belangrijk deel van het verspreidingsgebied in Vlaams-Brabant uitmaakt moeten mogelijke beschermingsmaatregelen aansluiten op een dynamisch landbouwgebruik. Daartoe behoort de ontwikkeling van natuurvriendelijke oevers. Vooral de oevers van watergangen kunnen hiervoor dienen. Om als voortplantingsgebied te kunnen functioneren moeten ze een flauw aflopend en breed talud krijgen. De helling van het talud en de breedte van de oever variëren en waar mogelijk worden langs de oever nog ondiepe poelen gegraven en kleine (losse) zandhopen opgeworpen. Door het creëren van een drassige oeverzone ontstaan ondiepe en snel opwarmende plassen waarin de Rugstreppad de eieren kan afzetten. Waar mogelijk sluiten deze aan op een natte depressie. Vegetaties die zich naderhand op de oever vestigen worden regelmatig teruggezet, om concurrentie met andere soorten (de Bruine kikker of de Gewone pad) te voorkomen en geschikte leefomstandigheden voor de Rugstreppad te behouden. Dit betekent evenwel niet dat riet- en grasvegetaties moeten worden geweerd maar ze mogen het geheel niet overgroeien.

Verder wordt ervoor gezorgd dat:

- de sloten tot eind juli waterhoudend zijn (minstens 10 – 20 cm water);
- de slootbodem niet wordt geschoond voor eind juli en/of gefaseerd wordt geschoond;
- plas-drassituaties behouden blijven tot eind juli;
- het pionierkarakter van de sloten onderhouden wordt door in de winter en in het zeer vroege voorjaar (maart) te schonen en de sloten in het najaar te laten droogvallen.

S92.3. Aanleg van (tijdelijke) ondiepe poelen.

De Rugstreeppad stelt specifieke eisen aan zijn voortplantingswateren en houdt vooral van plas-drassituaties. Hieronder worden de belangrijkste aandachtspunten voor behoud en aanleg van geschikte voortplantingswateren op een rijtje gezet.

- stilstaand water; de wateren hoeven (liefst) niet permanent water te bevatten, maar dit dient wel het geval te zijn tot eind juni;
- zacht, niet al te zuur water, met een minimum pH van 4,5 en bij voorkeur een pH boven 6,5;
- geen beschaduwing;
- veel ondiepe delen (minimum 15 cm); de maximale diepte van de poel bedraagt in de zomer tot 60 à 70 cm;
- flauwe, geleidelijk aflopende oevers;
- geen of slechts beperkte begroeiing van waterplanten, vooral niet van drijvende waterplanten;
- geen of slechts geringe aanwezigheid van vissen.

Omdat het waterhoudend vermogen van ondiepe poelen onderling sterk kan verschillen, moeten in het voortplantingsgebied voldoende poelen aanwezig zijn. Enkel bij een groot aantal poelen (grote poelendichtheid) kan een duurzame populatie worden opgebouwd. Terreindepressies die langdurig onderlopen, komen evenzeer als voortplantingswater in aanmerking.

Op antropogene bodems die gemakkelijk water doorlaten en/of vlug opdrogen en waar poelen relatief snel droog vallen, worden permanente poelen aangelegd. Deze bestaan uit een ronde kuil van 50 tot 80 centimeter diep, die onderaan voorzien is van een laag (gewapend) beton op een bed van stortsteen. Het voordeel van een verharde bodem is dat het waterniveau in de poel onafhankelijk is van de grondwaterstand en in de zomer langer water houdt.

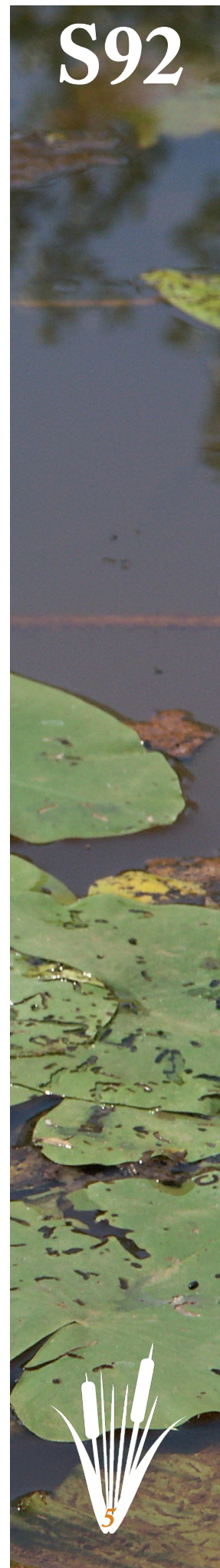
S92.4. Inrichting van landhabitat.

Rugstreeppadden verstoppen zich overdag in al dan niet zelf gegraven holletjes in de grond. Daarvoor worden in de directe nabijheid van het voortplantingswater evenals in overhoekjes in de nabijheid ervan losse hopen goed vergraafbare zandgrond van verschillende korrelgrootte aangebracht. Er moet voorkomen worden dat deze (te) dicht begroeid raken door regelmatig (delen ervan) te wieden. Wanneer de grond teveel verdicht geraakt, wordt deze voorzichtig en bij voorkeur manueel losgemaakt. Een voorbeeld van een wat groter geschikt dagverblijf is een zandrug van 1,5 meter hoogte en 10–20 meter lengte.

De Rugstreeppad blijkt ook schuilgelegenheid te vinden en voor de overwintering gebruik te maken van gebouwrues en rommelige hoekjes op erven. Het behoud hiervan is in de gekende verspreidingsgebieden aan te bevelen.

S92.5. Opheffen van barrières.

Naast autowegen en spoorwegen kunnen ook steile oevers onoverkomelijke barrières vormen. In het water geraakte padden kunnen niet tegen (te) steile wanden omhoog klimmen om de oever te bereiken. Zonodig moeten op dergelijke plekken uitstapplaatsen worden aangelegd of oeververlagingen worden uitgevoerd. Wegen kunnen van paddentunnels en -schermen worden voorzien, die de dieren veilig onder de weg doorleiden. Zonodig kunnen de dieren ook worden overgezet.

Financierings- en ondersteuningmogelijkheden

Algemeen

- Ondersteuning gemeentelijk natuurbeleid
- Subsidie voor de aankoop van natuurgebieden
- Landschapsteam

Soortgericht

- Bijzonder natuurbeschermingsproject

Habitatgericht

- Beheerovereenkomst verminderde bemesting voor een betere waterkwaliteit
- Beheerovereenkomst perceelsrandenbeheer
- Beheerovereenkomst aanplanten en onderhouden van houtige kleine landschapselementen
- Beheerovereenkomst onderhouden van bestaande houtige kleine landschapselementen
- Beheerovereenkomst aanleggen en onderhouden van poelen

Lopende initiatieven

- Ruilverkaveling Vissenaken - Vlaamse Landmaatschappij Vlaams-Brabant www.vlm.be/lijsten/publicaties/Pages/RVK_Vissenaken.aspx

Opvolgings- en evaluatiemogelijkheden

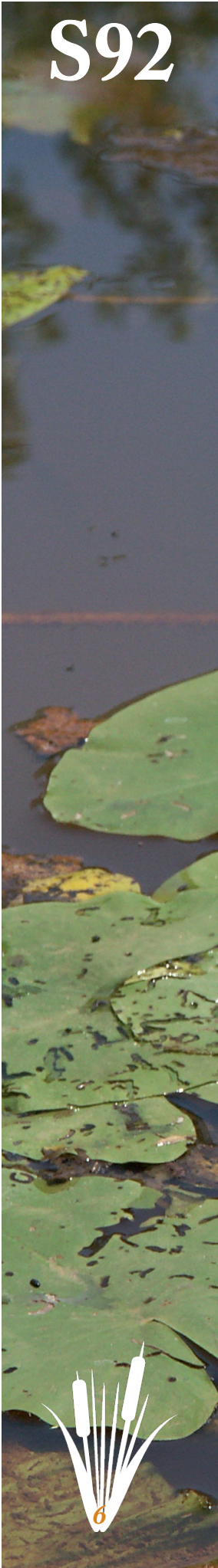
Zichtwaarneming

De aanwezigheid van Rugstreeppad kan worden vastgesteld door het zoeken van eisnoeren (mei), larven (juni) of pas gemetamorfoseerde dieren (juli). Om twee redenen is het evenwel een vrij lastige soort om op te volgen. Ten eerste omdat de soort zich niet ophoudt in de gebruikelijke poelen, sloten en vennen, maar vooral tijdelijke wateren verkiest. Dit kan opgelost worden door een gebiedsgewijze aanpak te kiezen, waardoor ook tijdelijke wateren in het onderzoek worden meegenomen. Ten tweede omdat de soort geen vast omlijnd voortplantingsseizoen kent en de voortplanting sterk afhankelijk is van de weersomstandigheden. Hieraan is te verhelpen door het onderzoek toe te spitsen op regenrijke periodes die garanderen dat ondiepe plassen langdurig met water gevuld zijn.

Later in het seizoen is het voortplantingssucces goed af te lezen aan het aantal larven in, of juvenielen langs, het voortplantingswater.

Geluidswaarneming

Als de Rugstreeppad eenmaal actief is, dan is de roep vrijwel onmogelijk te missen en gemakkelijk te herkennen. Op grote afstand kan men op warme voorjaars- en zomeravonden de dieren 's nachts horen roepen bij het voortplantingswater. Ze produceren een luid, ratelend "èr...èr...èr..." dat heel ver draagt. Het roepen gebeurt voornamelijk 's nachts en begint kort na zonsondergang, maar is soms ook overdag te horen.

Referenties & verdere informatie

Publicaties

- Bakker G. (2009). Na de bulldozer komt de rugstreeppad. Bureau Stadsnatuur Rotterdam. 2 p.
- Beebee T. & Denton J. (1996). The Natter-jack Toad Conservation Handbook. English Nature, Peterborough. pp. 30
- Colazzo S., P. Baert, F. Valck & Bauwens D. (zonder jaartal). Richtlijnen voor behoud en beheer van amfibieën (populaties). Likona. 16 p.
www1.limburg.be/likona/WherpvvlinaH8.pdf.
- Colazzo S., P. Baert, F. Valck & Bauwens D. (zonder jaartal). Kwantificeren van recente veranderingen in status van amfibieën en hun biotopen in het landelijk gebied. Niet-technische samenvatting. 8 p.
www.hylawerkgroep.be/index.php?pdf=_documenten/vlina%20samenvatting.pdf.
- Günther R. (1996). Die Amphibien und Reptilien Deutschlands. Gustav Fischer Verlag, Jena.
- Miaud C., Sanuy D. & Avrillier J.-N. (2000). Terrestrial movements of the natterjack toad *Bufo calamita* in a semi-arid agricultural landscape. *Amphibia-Reptilia* 21.
- Ottburg F.G.W.A., Pouwels R. & Slim P.A. (2007). De Antwerpse haven natuurlijker; netwerk van ecologische infrastructuur voor de rugstreeppad (*Bufo calamita*) op de linker Scheldeoever. Toepassing van het model LARCH op de rugstreeppad in de Antwerpse haven op de linker Scheldeoever als onderbouwing voor een duurzame instandhouding van deze soort. Alterra rapport 1377, Wageningen.
- Spitzen - van der Sluijs A. M., Zollinger R. & van Rijsewijk A. C. (2007). Ecologisch onderzoek aan de rugstreeppad in de Noordoostpolder. Een rapportage van RAVON in opdracht van de Provincie Flevoland mede gefinancierd door het ministerie van LNV. 67 p.
- van Eekelen, R. (2005). Rugstreeppaddenplan Genoenhuis – Herstel- en compensatieplan rugstreeppadden Genoenhuis, Gelderop. Rapport 05-122, Bureau Waardenburg Culemborg.
- Van den Balck E. (2001). Maatregelenprogramma voor bepaalde amfibieënsoorten in het zuiden van de provincie Limburg. Econnection. 185 p.
- van Uchelen E. (2006). Praktisch natuurbeheer: amfibieën en reptielen. KNNV Uitgeverij Utrecht. 151 p.
- Verbelen D. & Robert J. (2009). Monitoringhandleiding Natuurpunt. Module F7 - Poelenonderzoek amfibieën. 11 p.

Websites

- Determinatie van Amfibieën: www.natuurpunt.be/nl/leer-amfibien-herkennen_1416.aspx
- Determinatie van Amfibieën: www.hylawerkgroep.be/index.php?id=75
- www.vlaamsbrabant.be

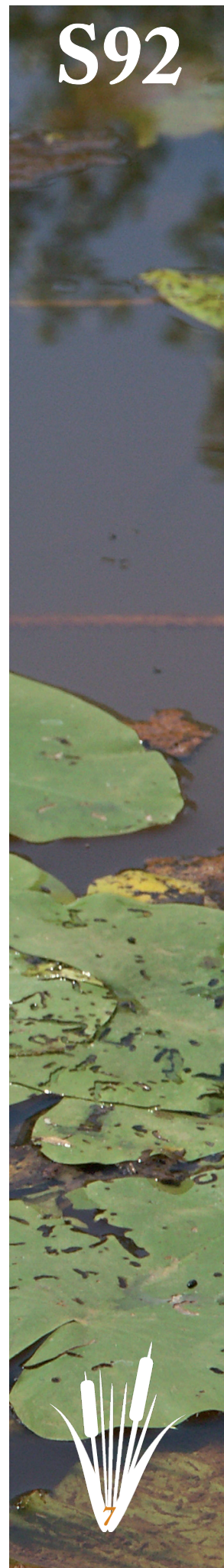
Folders

- Werken voor meer duurzaamheid (2002) 38 p. (Brochure te verkrijgen bij Natuurpunt)
- Herken paddemanders en slangedissen. Daar kikker je van op. Determinatie van amfibieën en reptielen in de Benelux. (Brochure te verkrijgen bij Natuurpunt)

Advies

- Hyla - amfibieën- en reptielenwerkgroep Natuurpunt

S92

S92

